

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Стельмашук Олександр Зіновійович

УДК 378. 377. 62 (410)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2012

Дисертація є рукописом.

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України **ТЕРЕЩУК Григорій Васильович**, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, перший проректор;

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **ОРШАНСЬКИЙ Леонід Володимирович**, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва;

кандидат педагогічних наук, доцент **ЯЦИШИН Наталія Пилипівна**, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей.

Захист відбудеться 25 січня 2013 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027

Автореферат розіслано 25 грудня 2012 р.

В. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Гушулей Й. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури набувають вирішального значення. Тому проблеми освіти стають пріоритетними у всьому світі, оскільки визначають майбутнє кожної країни окремо і світової спільноти в цілому. Саме новітні технології відіграють важливу роль у процесі розвитку держави в сучасному глобалізованому соціумі. З іншого боку, інформатизація та технологізація суспільства вимагають постійного підвищення рівня технологічної культури і технічного інтелекту підрастаючого покоління, формування яких розпочинається у середній загальноосвітній школі та продовжується у вищих навчальних закладах (ВНЗ).

В умовах глобалізації освіта вступає в якісно новий етап – міжнародну інтеграцію, котра є результатом розвитку і поглиблення попереднього етапу, – інтернаціоналізації – і доведення його до рівня інтеграції національних систем. Для інтеграції характерне зростання, взаємне зближення, взаємодоповнення і взаємозалежність національних освітніх систем, синхронізація дій, поступове переростання національними освітніми системами державних меж і зародження тенденцій до формування єдиного освітнього простору як найефективнішої форми реалізації завдань майбутнього. Тому інтеграція України в європейський освітній простір зумовлює необхідність реалізації в межах загальноосвітньої школи такої технологічної підготовки, яка б дозволила учням у майбутньому приймати самостійні рішення, здійснювати професійну діяльність на високому рівні, гідно конкурувати на ринку праці.

В освітній сфері провідних європейських держав важливу роль у підготовці молоді до майбутнього життя відіграє освітня галузь «Технологія», яка охоплює такі навчальні предмети, як «Трудове навчання», «Комп'ютерні технології», «Дизайн», «Домогосподарство», «Бізнес та економіка» та ін. «Технологія» є невід'ємною складовою навчальних планів загальноосвітніх шкіл в усіх країнах Європейського Союзу. Через постійне та безперервне вдосконалення технологічної підготовки учнів, сучасна вітчизняна школа потребує вчителя нової генерації, котрий володіє комплексними трудовими вміннями, естетичним смаком, розвинутими творчими здібностями, високим рівнем проектно-технологічної культури. Потреба якісної підготовки вчителя технологій також зумовлена входженням освітньої системи України, у межах Болонського процесу, до європейського освітнього простору. З цього погляду для вітчизняної педагогіки корисним є досвід зарубіжних країн, де здійснюють підготовку вчителя технологій.

Найбільш усталені традиції фахової підготовки такого вчителя характерні для Великої Британії (передусім Англії), де впродовж тривалого

періоду викладається шкільний предмет «Дизайн і технологія». Особливістю цього предмета є інтегративний характер, адже навчальна програма містить елементи багатьох навчальних дисциплін («Ремесло», «Дизайн», «Технологія»; «Мистецтво і дизайн»; «Інформаційні технології»; «Бізнес і домашня економіка»). Цей навчальний предмет допомагає школярам у виборі професії, а також готує їх до майбутньої трудової діяльності в динамічному високотехнологічному суспільстві, де цінують інтелектуальний потенціал, креативне мислення, практичні уміння, поєднані з розумінням законів естетики.

Досвід Великої Британії становить особливий інтерес для вітчизняної педагогічної науки у контексті підготовки вчителів дизайну і технології, оскільки в країні сформувалася достатньо ефективна система навчання цієї категорії педагогічних працівників. Упродовж останніх двох десятиліть в систему освіти Об'єданого Королівства впроваджено новітні технології, підходи, форми та методи фахової підготовки педагогів, зокрема: гендерний підхід; кредитно-модульна, тьюторська, персоналізована технології; дистанційне навчання тощо. Значної уваги приділяють інноваційним методам навчання з широким використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Вивчення й аналіз теорії і практики світової педагогічної спадщини має вагомe науково-практичне значення, оскільки сприяє глибшому розумінню діалектики загальних закономірностей і конкретних особливостей розвитку педагогічного процесу та його основних тенденцій. Незважаючи на певні відмінності підготовки педагогів у Великій Британії й Україні (історичні, культурні, ментальні, наукові, соціальні тощо), функціональна спільність педагогічних систем обох держав дає можливість творчо використати досвід підготовки вчителів дизайну і технології острівної держави, що сприятиме вдосконаленню української системи технологічної освіти.

Вітчизняні науковці доволі часто апелюють до досвіду підготовки педагогічних кадрів, зокрема вчителів дизайну і технології, у Великій Британії. Так, окремі аспекти зарубіжної практики фахової підготовки вчителів для загальноосвітньої школи відображені у наукових працях українських дослідників: Н. Абашкіної, Н. Авшенюк, В. Базуриної, М. Євтуха, І. Задорожної, Ю. Кіщенко, К. Корсака, О. Леонтєвої, О. Мірошніченко, Н. Ничкало, Л. Пуховської, О. Рибак, Р. Соїчук, А. Соколові, О. Сухомлинської, Г. Терещука, Н. Яцишин й ін. Проблеми функціонування англійської школи та процесу підготовки учителів у ВНЗ Великої Британії стали предметом наукових пошуків таких російських учених-педагогів, як Г. Андрєєва, Н. Воскресенська, Б. Вульфсон, В. В'яземський, О. Джуринський, В. Кудін, В. Лапчинська, М. Павлова, К. Салімова та ін. Особливий інтерес для дослідження становлять праці британських учених В. Уільсон, Г. Овен-Джексона, Г. Хоупа, Г. Гріна, П. Уільямса й ін., в яких висвітлено розвиток британської системи

трудового навчання школярів, а також історико-педагогічні матеріали стосовно фахової підготовки вчителів дизайну і технології впродовж 60 – 90 рр. ХХ ст.

У вітчизняній педагогічній думці недостатньо глибоко вивчені проблеми змісту, форм, методів, технологій навчання основ дизайну, бракує відповідної навчально-методичної літератури з художнього проектування і конструювання для загальноосвітньої школи. Водночас низка вітчизняних фахівців (Є. Антонович, О. Бойчук, О. Бондар, В. Даниленко, Д. Крвавич, Є. Лазарев, С. Мигаль, Л. Оршанський, В. Прусак, П. Татіївський, В. Тименко, О. Фурса, О. Хмельовський, А. Чебикін, В. Шпільчак, М. Яковлев та ін.) відзначають, що зміст навчання основ дизайну та шляхи його реалізації у загальноосвітній, мистецькій та вищій педагогічній школах не відповідають сучасним вимогам.

Вивчення наукової літератури з теми дисертаційного дослідження не дає змоги цілісно представити нинішню систему підготовки учителів дизайну і технології у ВНЗ Великої Британії. Для проведення порівняльного аналізу й виявлення дидактичних аспектів зарубіжного досвіду, що становить інтерес для вітчизняної педагогічної освіти, потрібне комплексне вивчення феномена технологічної підготовки у вищій школі Великої Британії.

Таким чином, **актуальність дослідження** зумовлена:

– потребою суспільства у вчителях зі сформованою системою естетичних смаків і технологічної культури та відсутністю для цього науково обґрунтованих педагогічних умов і дидактичних підходів;

– підвищенням інтересом вітчизняної освіти до зарубіжного педагогічного досвіду стосовно розв'язання ключових проблем фахової підготовки вчителів технологій в нинішніх умовах модернізації вищої педагогічної освіти;

– відсутністю науково-інформаційного забезпечення педагогічних досліджень у цій сфері для отримання цілісного бачення сучасного стану британської освіти та новітніх тенденцій її розвитку у процесі підготовки вчителів дизайну і технології;

Актуальність, недостатність репрезентації творчого доробку і практичного досвіду підготовки вчителів у Великій Британії з метою подальшого використання у вітчизняних педагогічних ВНЗ зумовили вибір теми дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів дизайну і технології у вищих навчальних закладах Великої Британії».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка у межах проекту «Теорії і технології формування професійних компетентностей майбутніх учителів трудового навчання у контексті європейських інтеграційних процесів» (№ 0108U000352). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного

педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 7 від 24. 02. 2009 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 1 від 22. 10. 2010 р.).

Об'єкт дослідження: система педагогічної освіти у Великій Британії.

Предмет дослідження: процес підготовки вчителів дизайну і технології у вищих навчальних закладах Великої Британії.

Мета дослідження: охарактеризувати та систематизувати теоретичні ідеї і практичний досвід підготовки вчителів дизайну і технології у Великій Британії та виявити можливості їх застосування в Україні.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. На основі вивчення передумов й особливостей становлення і розвитку навчального предмета «Дизайн і технологія» у середній загальноосвітній школі Великої Британії охарактеризувати сучасну професіограму вчителя дизайну і технології.

2. Розкрити особливості структури та змісту підготовки вчителів дизайну і технології у вищих навчальних закладах Великої Британії.

3. Узагальнити ідеї, досвід й описати модель підготовки вчителів дизайну і технології у Великій Британії.

4. Обґрунтувати актуальність ідей та досвіду підготовки британських учителів дизайну і технології та виявити можливості їх застосування в умовах вітчизняної вищої педагогічної школи.

Методи наукового дослідження. Для досягнення мети дослідження і розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів:

1) *теоретичного аналізу* (аналіз і синтез філософських, психологічних, педагогічних, науково-методичних знань з проблем фахової підготовки вчителів; навчальних видань, нормативно-правових документів, освітніх бюлетенів та програм курсів британських університетів; системний та функціональний аналіз, моделювання, класифікація) – для з'ясування сучасного стану досліджуваної проблеми в теорії і практиці й обґрунтування моделі підготовки вчителів дизайну і технології у Великій Британії;

2) *емпіричного аналізу* – для вивчення навчальних планів і програм ВНЗ Великої Британії за якими здійснюється підготовка майбутніх учителів за спеціальністю «Дизайн і технологія»;

3) *порівняння* – для аналізу вітчизняних та зарубіжних оригінальних наукових джерел з метою констатації спільних і відмінних рис структури та змісту фахової підготовки вчителів технології у ВНЗ Великої Британії й України;

4) *конкретизації* – для розкриття етапів розвитку навчального предмета «Дизайн і технології» як цілісної системи в середній загальноосвітній школі Об'єднаного Королівства, а також аналізу сучасних форм і методів підготовки учителів дизайну і технології у Великій Британії;

5) *систематизації й узагальнення* матеріалів дослідження – для формулювання об'єктивних висновків і рекомендацій.

Джерельна база дослідження. У процесі наукового пошуку використано законодавчі акти Великої Британії, офіційні нормативно-правові документи Міністерства освіти та працевлаштування Англії, Національний навчальний план для усіх рівнів підготовки у британській середній школі (KS 1 – KS 5), національні програми базової підготовки вчителів початкової та середньої шкіл з дизайну і технології; навчальні плани та програми британських (Кембриджського, Единбурзького, Рохамптонського, Ньюпортського, Ліверпульського, Ворчестерського, Хадерсфілдського, Бірмінгемського) та українських вишів (зокрема Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка); науковий доробок зарубіжних та вітчизняних учених (монографії, статті, брошури, автореферати; дисертації, періодичні видання Великої Британії, присвячені підготовці вчителів дизайну і технології – «Designing» («Проектування»), «D&T Practice» («Діяльність на уроках дизайну і технології»), «D&T Primary» («Дизайн і технології для початкової школи»), «Design and Technology Education: An International Journal» («Міжнародний журнал освіти з дизайну і технології»), «British Educational Research Journal» («Британський журнал педагогічних досліджень»); електронні ресурси наукових бібліотек провідних університетів Великої Британії.

Теоретико-методологічну базу дослідження становили наукові студії з сучасної методології зарубіжної та порівняльної педагогіки (Б. Вульфсон, А. Джуринський, К. Олівер та ін.), розвитку освіти в зарубіжних країнах (В. Кравець, О. Кузнецова, Н. Ничкало, Л. Пуховська); сучасні положення теорії і практики британської освіти (Л. Акмаєв, В. Базуріна, О. Гогуа, Ю. Кіщенко, О. Леонтьєва, А. Парінов, Н. Прібілова та ін.); розвідки у галузі професійно-педагогічної підготовки британських учителів (В. Базуріна, Г. Бутенко, І. Задорожна, К. Зіскін, Є. Карабутова, А. Соколова, Ю. Оніщенко та ін.); наукові праці з теорії неперервної професійної освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, С. Сисоєва, І. Смірнов, Є. Ткаченко та ін.), теорії і методики вітчизняної технологічної освіти (Р. Гуревич, Й. Гушулей, В. Гусєв, О. Коберник, М. Корець, В. Кузьменко, Л. Оршанський, В. Сидоренко, Г. Терещук, В. Торубара, В. Титаренко, Д. Тхоржевський, А. Цина та ін.) і підготовки вчителів дизайну та технології у Великій Британії (М. Павлова, К. Салимова, Р. Сойчук, Г. Терещук та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше:

– виявлено особливості змісту (розмаїття освітніх маршрутів, навчання за вертикальною схемою, диференціація змісту освіти, широкий цикл елективних дисциплін за вибором навчального закладу і студента, велика доля практичного компоненту підготовки та її насиченість проектними завданнями), технологій (тьюторська, персоніфікована, дистанційна, комунікаційно-інформаційна, кредитно-модульна, взаємного навчання) та методів (метод проектів, групові дискусії, метод відкриттів, мікронавчання,

дослідження, моделювання життєвих ситуацій тощо) підготовки вчителів дизайну і технології у ВНЗ Великої Британії;

– *на основі аналізу* діючих моделей підготовки вчителів дизайну і технології у Великій Британії (паралельна, послідовна, альтернативна), розроблено узагальнену модель фахової підготовки вчителя дизайну і технології;

– *за результатами аналізу* особливостей вивчення технологій і дизайну в школах Великої Британії охарактеризовано структуру і зміст професіограми учителя дизайну і технології, основу якої становлять діяльність та особистість фахівця, перелік педагогічних умінь і навичок, інтегративні та професійно-особистісні якості;

– *виявлено* ідеї та елементи досвіду ВНЗ Великої Британії, доцільні для запровадження у підготовці вчителів технологій в Україні: збільшення обсягу навчального матеріалу з нормативного курсу «Основи дизайну» та розширення можливостей вільного вибору студентами елективних дисциплін дизайнерського спрямування, введення інтегрованих курсів художньо-трудового спрямування, посилення практичної складової підготовки шляхом уведення неперервної педагогічної практики, професійно-ознайомлювальної (пропедевтичної) педагогічної практики для першокурсників та збільшення тривалості педагогічних практик на старших курсах, виокремлення проектування та конструювання як базових інваріантних компонентів технологічних практикумів.

Практичне значення дослідження полягає у розкритті можливостей використання ідей та позитивного британського досвіду (технологій, стилів навчання, активних методів та форм організації навчального процесу, сучасного підходу до тлумачення змісту освіти тощо) у підготовці вчителів технологій у педагогічних ВНЗ України. Рекомендовано до активного використання окремі елементи британської моделі фахової підготовки цієї категорії педагогічних працівників: метод проектів, групове та індивідуальне проектування, проблемне навчання тощо. Дисертаційні матеріали та висновки можуть бути використані в лекціях з педагогіки вищої школи, теорії та методики технологічної освіти, для розробки навчальних програм і спецкурсів, при написанні навчально-методичної літератури для педагогічних ВНЗ, організації науково-дослідницьких пошуків при виконанні дипломних, магістерських і дисертаційних робіт, проведенні науково-методичних семінарів та занять у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Практичні результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 1 від 29 серпня 2012 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1039/33–03 від 18 вересня 2012 р.) та Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1443 від 21 вересня 2012 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорено на звітних наукових конференціях викладачів і засіданнях кафедри педагогіки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2008 – 2012 рр.). Основні положення дисертаційного дослідження розкриті у доповідях і виступах на *2-й Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів»* (15 – 16 жовтня 2009 р., Тернопіль), *Міжнародній науково-практичній конференції «Викладач і студент: умови особистісного і професійного зростання»* (29 – 30 жовтня 2009 р., Черкаси), *5-й Міжнародній науково-практичній конференції «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»* (24 – 26 листопада 2011 р., Київ), *Міжнародній науково-практичній конференції «Вища школа: національні пріоритети і європейські орієнтири»* (29 – 30 квітня 2010 р., Черкаси), *5-й Міжнародній науково-практичній конференції «Досягнення вищих шкіл та сучасної науки»* (15 – 17 жовтня 2012 р., Донецьк), *Всеукраїнській науково-практичній конференції «Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти»* (27 – 28 жовтня 2010 р., Суми), *Всеукраїнській науково-практичній заочній конференції «Актуальні проблеми педагогічної науки»* (10 – 11 листопада 2011 р., Миколаїв).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображені в 9 одноосібних публікаціях, з яких 5 – опубліковані у фахових виданнях України.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (197 найменувань, з них – 80 іноземними мовами). Повний обсяг роботи – 198 сторінок, з яких 158 – основного тексту. Робота містить 7 додатків, 6 рисунків та 2 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** дисертації обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, теоретико-методологічну основу і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, вказано джерельну базу дослідження, подано відомості про апробацію результатів та структуру дисертації.

У першому розділі **«Підготовка учителів дизайну і технології у Великій Британії як педагогічна проблема»** обумовлено необхідність формування технологічної культури сучасної молоді, що є вимогою швидких змін у соціально-економічних і технологічних сферах сучасного суспільства, а також розглянуто генезис понять «дизайн» і «технології». Проаналізовано особливості підготовки вчителів технологій у країнах ЄС, схарактеризовано зміст і структуру курсу «Дизайн і технологія» в середній загальноосвітній школі Великої Британії, розкрито й уточнено професіограму учителя дисципліни «Дизайн і технологія».

У результаті аналізу історико-педагогічних джерел визначено передумови становлення навчального предмета «Дизайн і технологія» у середній загальноосвітній школі Великої Британії. Досліджено й виокремлено шість трансформаційних етапів цього шкільного предмета: 1) 1870 – 1902 рр.; 2) 1902 – 1944 рр.; 3) 1944 – 1988 рр.; 4) 1988 – 1990 рр.; 5) 1990 – 2002 рр.; 6) поч. 2002 – 2011 рр. Для кожного із зазначених періодів характерні зміни, відображені у нормативно-правових актах, що впливали на вивчення й викладання предмету на всіх рівнях середньої загальноосвітньої школи країни.

Аналіз навчальних планів британських шкіл дав змогу розкрити зміст і структуру предмета «Дизайн і технологія». Навчальний предмет вважається інтегрованим, адже містить такі складові (модулі): технології, види дизайну, інформаційні технології, традиційні ремесла, основи електроніки, домашньої економіки та бізнесу тощо. На його вивчення відведено понад 12 % навчального часу упродовж чотирьох етапів загальноосвітньої підготовки учнів у середній школі. Дослідження показало, що на кожному з цих етапів навчання здійснюється за допомогою проектного методу, який складає змістове підґрунтя предмета, а також методів дослідження, експерименту, створення проблемних ситуацій, групового методу та ін. З'ясовано, що розробки проектів сприяють розвиткові творчих здібностей учнів, їхньому вмінню планувати, організовувати та реалізовувати власні задуми. Головна мета проектної діяльності учнів у школах Великої Британії – успішне розв'язання проблемних завдань технологічного й естетичного характеру. У результаті дослідження встановлено, що, навчаючись за допомогою проектного методу, школярі здобувають знання та навички у процесі виконання конкретного практичного завдання. Метод надає можливість використовувати елементи логічної схеми трудової діяльності, адже на уроках школярі самостійно визначають мету, складають план, здійснюють його, оцінюють та випробовують якість виробу. Під час виконання проекту вчитель системно управляє педагогічним процесом, спрямовуючи дії учня на подолання труднощів і пошук шляхів розв'язання проблемного завдання. У процесі викладання предмета та під час трудової діяльності на уроках школярі активно використовують програмне забезпечення, рекомендоване Міністерством освіти Великої Британії, з метою художнього проектування та розробки технології виготовлення виробів за власним задумом.

У головному освітньому документі Великої Британії (Національному навчальному плані) зазначено основні вимоги до учнів на всіх рівнях вивчення шкільного предмету «Дизайн і технологія»:

– розвиток, планування й уміння висловлювати власну думку (для всіх рівнів навчання);

– робота з ручними інструментами, матеріалами та їх складовими з метою проектування та виготовлення якісної продукції (для всіх рівнів навчання);

- оцінка процесу виробництва та якості й економічності виробу (для всіх рівнів навчання);
- знання та розуміння конструкційних матеріалів, їх складових компонентів і властивостей (для всіх рівнів навчання);
- знання та розуміння структури технологічного обладнання, приладів і пристроїв, а також принципу їх роботи (для 3-го рівня навчання);
- знання та розуміння систем (екологічних, естетичних, технологічних тощо) та їх контроль (для 4-го рівня навчання).

У Великій Британії випускники шкіл, які вступають до технічних ВНЗ, повинні скласти іспит з предмету «Дизайн». Він складається з двох частин: теоретичної та представлення проекту, виконаного абітурієнтами заздалегідь.

Аналіз навчальних планів британських шкіл засвідчив, що 80 % закладів середньої освіти застосовують гендерний підхід у навчанні, ставлячи акцент на кількох аспектах: по-перше, на викладанні гендерно-сензитивних предметів для хлопців (технологія, електроніка, ремесло) і дівчат (домашня економіка, дизайн одягу та ін.); по-друге, на створенні індивідуальних навчальних планів для кожного учня; по-третє, на виборі за інтересами додаткових елементів предмета «Дизайн і технологія» окремо для дівчат і хлопців; по-четверте, на відвідуванні школярами додаткових занять з предметів, в яких вони демонструють високу успішність; по-п'яте, на застосуванні широкого спектра додаткових заходів, котрі містять традиційно жіночі і чоловічі види трудової діяльності. З'ясовано, що створення подібних гендерно-комфортних умов у школах при роздільному і паралельно-спільному навчанні дозволяє уникнути дискримінації, а також скоротити гендерний розрив між дітьми при вивченні предметів науково-природничого циклу з урахуванням інтересів кожного учня.

У рекомендаціях стосовно викладання предмету «Дизайн і технологія» у середній школі зазначено, що його вивчення: а) сприяє набуттю школярами практичних знань, умінь і навичок, які знадобляться для майбутньої трудової діяльності; б) розвиває творчі здібності дітей; в) є обов'язковим на всіх етапах навчання у школі; г) використовує міжпредметні зв'язки, а також взаємодіє з позашкільним навчанням (практика міні-підприємств).

Проаналізовано професіограму вчителя курсу «Дизайн і технологія». Згідно з вимогами «Стандартів вступу у педагогічну діяльність», британський учитель повинен освоїти «загальне ядро» знань, умінь і навичок та вміти їх застосовувати і пов'язувати зі знаннями з основних шкільних предметів: математики, природознавства, технології та ін. Професіограма майбутнього вчителя цього предмета містить такі різнорівневі структурні компоненти, як: особистісні якості учителя, індивідуально-типологічні якості та характеристики педагога, професійно-предметні навички і вміння, система знань.

Аналіз нормативно-правових документів, циркулярів і стандартів

Міністерства освіти Великої Британії дозволив виявити основні вимоги стосовно професіограми учителя дизайну і технології, котрі відображені у документі «Базові компетенції учителя дизайну і технології для середньої загальноосвітньої школи». Згідно з цим документом, педагог повинен володіти компетенціями, які є основою для всіх інтеграційних елементів предмета «Дизайну і технології», зокрема: 1) розуміти і застосовувати певні підходи для правильної оцінки проблеми дизайну; 2) володіти необхідною інформацією та знати вимоги щодо дизайну виробів, а також використовувати ці знання для оцінки ідей під час створення і проектування виробів; 3) опрацювати значну кількість джерел інформації щодо конкретного завдання; 4) аналізувати і систематизувати отриману інформацію, використовуючи її в проектній діяльності; 5) бути креативним (застосовувати дивергентне мислення) у процесі проектування; 6) використовувати правильні способи запису ідей; 7) застосовувати конвергентне мислення у процесі розробки моделей; 8) вміло використовувати техніку (обладнання і пристрої), прийоми та методи роботи відповідно для кожного етапу діяльності; 9) дотримуватись вимог техніки безпеки; 10) розвивати в учнів розуміння якості продукту в процесі його створення; 11) мати почуття громадянського обов'язку та володіти людськими цінностями, а також застосовувати їх, викладаючи предмет; 12) використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології; 13) розуміти важливість вивчення навчального предмета серед основних дисциплін у школі та його зв'язок з ними; 14) розуміти як дизайн і технологія допомагають загальному розвитку дітей, покращують їхні знання з математики, мови (використання технічних термінів), малювання тощо.

Аналіз навчально-методичної документації показав, що базові компетенції вчителя містять лише знання й уміння у галузі дизайну і технологій, натомість спеціальні компетенції поділяються за напрямками викладання предмета у школі: електроніка, інформаційно-комунікаційні технології, технології приготування їжі, виготовлення одягу та ін.

Проаналізовано роль та функції вчителя дизайну і технології в школі, згідно з якими педагог має одночасно володіти якостями вчителя-керівника, вчителя-спостерігача, вчителя-діагноста, вчителя-наставника, вчителя-організатора, вчителя-ініціатора, вчителя-методиста, вчителя-мотиватора, вчителя-консультанта та вчителя-експерта.

Узагальнення результатів наукового пошуку стосовно системи підготовки майбутнього вчителя дизайну і технології дає підстави зробити висновок, що професіограма педагога цього навчального предмета містить перелік вимог до його особистісних якостей, здібностей, психологічних та фізичних можливостей, педагогічної майстерності, а також відображають знання, уміння та навички, яких вимагає британська школа. Підготовка педагогів здійснюється упродовж трьох етапів і побудована на принципах оновлення професійних знань учителів, постійного вдосконалення їхнього освітнього рівня і підвищення кваліфікації. Професіограма педагога вміщена

у циркулярах Міністерства освіти та «Стандартах вступу у педагогічну діяльність», які визначені й ухвалені урядом Великої Британії; її застосовують як інструмент діагностування готовності фахівця до професійно-педагогічної діяльності, адже структурна побудова дозволяє підійти до оцінювання особистості майбутнього освітянина всебічно та цілісно.

У другому розділі **«Модель підготовки учителя дизайну і технології у вищих навчальних закладах Великої Британії»** проаналізовано нормативно-правові документи сучасної системи навчання вчителя шкільного предмету «Дизайн і технологія», описано діючі моделі та розроблено узагальнену модель підготовки педагога, здійснено порівняльний аналіз навчальних планів ВНЗ України та Великої Британії, розкрито можливості застосування у вищій педагогічній школі України ідей та досвіду фахової підготовки британських учителів дизайну і технології.

У результаті вивчення науково-педагогічної літератури, нормативно-правових актів, шкільної документації з'ясовано, що внаслідок децентралізації системи управління освітою у Великій Британії сформувався три основні моделі фахової підготовки вчителів дизайну і технології: паралельна, послідовна й альтернативна.

За паралельною моделлю здійснюється підготовка вчителів першого та другого рівнів навчання (KS 1, KS 2, 5–11 років) у педагогічних коледжах (з рівнем університету) впродовж трьох років, внаслідок чого студенти отримують ступінь бакалавра наук або бакалавра мистецтв в освіті. Наголосимо, що зазначена модель фахової підготовки є найбільш популярною у ВНЗ Великої Британії. Встановлено, що послідовна модель підготовки фахівців для повної середньої загальноосвітньої школи функціонує здебільшого у технічних педагогічних коледжах, художніх педагогічних коледжах і педагогічних відділеннях класичних університетів, а результатом навчання стає отримання «Сертифіката післядипломної освіти» (PGCE). Альтернативну модель використовують для впровадження гнучких та ефективних програм на кшталт: дистанційного навчання; програми швидкого шляху; програми зареєстрованих учителів; дипломних учительських програм; програм гнучких модулів та ін.

Встановлено, що навчання у ВНЗ Великої Британії здійснюється на основі моделі формування практичних умінь і навичок професійно-особистісного розвитку педагога. На основі аналізу наукових джерел, а також у результаті систематизації діючих моделей розроблено узагальнену модель підготовки вчителя дизайну і технології у Великій Британії (рис. 1).

Аналіз навчальної документації університетів Кембриджа, Хадерсфілда, Рохамптона, Сандерленда, Голдсміза, Гринвіча та Единбурга показав, що у ВНЗ Великої Британії існує значна різноманітність структур навчальних курсів, програм та їх змісту. У зв'язку з цим, враховуючи існуючі розбіжності, аналізувати зміст і структуру університетських курсів можна лише узагальнено.

Рис. 1. Узагальнена модель підготовки вчителя дизайну і технології у Великій Британії

Встановлено, що зміст навчання у ВНЗ ґрунтується на принципах гуманізації, диференціації та персоніфікації, поступового накопичення знань з теоретичних дисциплін, циклічної структури навчальних планів тощо. Однак увага зосереджується на вивченні чотирьох основних циклів дисциплін: 1) професійні предмети; 2) дисципліни педагогічного циклу; 3) практичні навички викладання; 4) практика у школі.

З'ясовано, що найважливіший компонент – педагогічна практика – тісно пов'язана з навчанням в університеті й у більшості ВНЗ складається з п'яти взаємопов'язаних етапів: 1) початковий; 2) вступ до фахової діяльності; 3) професійне зростання; 4) узагальнення та систематизація набутого досвіду; 5) становлення професійного вчителя. У Великобританії широко практикують відвідування студентом декількох шкіл, а результати роботи майбутнього педагога оцінюють класний учитель, тьютор і ментор. Особливість британської системи педагогічної практики полягає у поетапності, а також у тісній співпраці шкіл із закладами вищого ступеня. Майбутній вчитель перебуває під постійним наглядом декількох

наставників, котрі допомагають його професійно-педагогічному становленню впродовж усіх етапів навчання у ВНЗ. Як свідчать результати наукового пошуку, взаємопов'язаність елементів «студент – ментор – тьютор» робить систему педагогічної практики цілісною, завершеною й ефективною.

У результаті аналізу дослідницьких матеріалів виокремлено: а) основні технології навчання у процесі фахової підготовки вчителів дизайну і технології (кредитно-модульна, тьюторська, інформаційно-комунікаційна, персоналізована, дистанційне навчання); б) методи організації навчального процесу (метод проєктів, метод дослідження, метод навчальної дискусії (панель, симпозіум, форум, сесія, акваріум), метод відкриттів (метод групової творчої діяльності та навчального дослідження, моделювання життєвих ситуацій, мікронавчання); в) форми організації навчального процесу (лекції, семінарські заняття, дискусії, самостійна робота, тьюторські заняття); г) методи контролю результатів навчання (письмові есе, письмові та комп'ютерні тестові завдання, презентація проєкту і дослідження).

Унаслідок порівняльного аналізу змісту, форм організації, методів навчання та контролю за його результатами, інноваційних технологій у фаховій підготовці британських та вітчизняних учителів технологій визначено спільні риси та виокремлено особливості. Спільними є компоненти професійної підготовки, розробка модульних технологій та використання основних форм організації навчального процесу, професійна спрямованість змісту навчальних програм. Особливості британської підготовки – це гнучкість й ефективність побудови курсів автономними порціями навчального матеріалу, специфічна структура навчальних дисциплін (фундаментальні дисципліни – дизайн, технологія; інтегровані дисципліни – психолого-педагогічний блок, сандвіч-курси; тьюторські заняття), ефективна педагогічна практика, вибір предметів за інтересами студента, гнучке та варіативне навчання, організація високого рівня практично-педагогічної підготовки, відповідність змісту навчання сучасним потребам суспільства, економіки, ринку праці тощо.

Аналіз науково-педагогічних джерел, методичної літератури, офіційних документів Міністерства освіти Великої Британії, сучасних концепцій британської системи фахової підготовки вчителів дизайну і технології дав змогу виявити тенденції застосування теорій, технологій, стилів, методів навчання, форм організації, шляхів контролю результатів у роботі ВНЗ, використання яких у вітчизняній практиці сприятиме підвищенню ефективності підготовки вчителів освітньої галузі „Технологія”, зокрема:

1. *Зміна підходів до тлумачення змісту освіти:* розвиток творчих здібностей студентів, поглиблення зв'язків навчального процесу з практичною діяльністю майбутніх учителів технології.

2. *Уведення нових елементів у зміст освіти, а також його*

реструктуризація на основі інтеграції: інтеграція окремих дисциплін в один предмет, акцент на ефективні види роботи – проектування, дослідження, експеримент; заохочення до самооцінювання, критичного аналізу власних досягнень.

3. *Використання в навчальному процесі елементів логічної схеми, тобто зосередження уваги на методі проектів*, який активізує творчу діяльність майбутніх педагогів, зміщує акцент у процесі навчальної діяльності в бік пізнання; характеризується відходом від педоцентристської теорії – викладач, що керує процесом навчання, спрямовує думку студента на пошук проблеми та шляхи її розв'язання.

4. *Збільшення тривалості педагогічної практики та поєднання її з навчанням в університеті*: три дні навчання та два дні роботи у школі; введення до навчального плану ознайомлювальної педагогічної практики упродовж двох перших тижнів навчання; інтеграції змісту окремих дисциплін, передовсім дисциплін психолого-педагогічного циклу; зменшення навантаження на вивчення теоретичних дисциплін у ВНЗ до розумного мінімуму, якого достатньо для професійної діяльності молодих учителів на високому науковому та методичному рівнях, самостійного вивчення й аналізу педагогічних явищ та ситуацій, прийняття обґрунтованих рішень, виховання потреби до опрацювання науково-педагогічної літератури.

5. *Пошук й удосконалення різних форм проведення фахової практики*: поглиблення й урізноманітнення виробничої практики студентів, використання досвіду Великої Британії у формулюванні мети трудової практики (зв'язок ВНЗ з підприємствами), створення та використання об'єктів, систем і технологічного середовища, виконання пошуку ідей, їх розробка й упровадження, задоволення попиту споживача та усвідомлення особистих можливостей, вивчення попиту і пропозиції різних верств населення.

6. *Використання активних методів навчання, зокрема індивідуального і групового проектування*: застосовувати у підготовці вітчизняного фахівця позитивний британський досвід з індивідуального та групового проектування з подальшим втіленням у матеріалі та презентацією виконаних робіт на рівні потоку.

7. *Переосмислення логіки побудови структури шкільного предмета «Трудове навчання»*: створення інтегрованого курсу на основі проектного навчання та досвіду гендерного підходу в освіті Великої Британії.

Аналіз підготовки вчителів дизайну і технології у Великій Британії дає підстави зробити висновок, що разом з високим рівнем науковості викладання в університетах і коледжах країни спостерігаємо тісний зв'язок теорії з практикою; студенти беруть активну участь у науково-дослідницькій роботі; відбувається постійний обмін викладачами і студентами між європейськими країнами; активно використовується модульний принцип освіти, надання студентам вільного вибору широкого кола дисциплін;

впроваджуються передові інноваційні технології та форми освіти; підвищується роль практичної підготовки студентів у школі; існують альтернативні форми підвищення професійного рівня вчителів. Завдяки вищезгаданим методикам і технологіям педагогічна вища школа Великої Британії домоглася відчутних успіхів у фаховій підготовці майбутніх учителів дизайну і технології до роботи у школі.

Вважаємо, що педагогічні ВНЗ України повинні творчо використовувати окремі компоненти передового британського досвіду, а саме: окремі елементи організації самостійної роботи в системі «викладач – студент», залучення студентів до науково-педагогічного пошуку, застосування інноваційних форм організації і методів проведення занять. При цьому варто наголосити, що вища педагогічна школа України має посідати провідне місце, оскільки здійснює підготовку інтелектуальної еліти країни з високим науково-педагогічним потенціалом, ціннісними орієнтаціями та громадянською позицією.

ВИСНОВКИ

1. У результаті аналізу навчальних планів загальноосвітніх середніх шкіл встановлено, що предмет «Дизайн і технології» є обов'язковим для учнів усіх ланок середньої освіти Великої Британії. Процес навчання дисципліни ґрунтується на проектному методі, а також методах дослідження, експерименту (в поєднанні з ігровими методами), екскурсії, бесіди, створення проблемних ситуацій, мікронавчання та ін. Під час навчання широко практикується групова й індивідуальна діяльність, самостійна робота школярів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Більшість британських шкіл використовує гендерний підхід у вивченні вказаного предмета.

2. Підготовка вчителів шкільного предмету «Дизайн і технологія» у ВНЗ Великої Британії є багатоступеневим процесом і регламентована такими урядовими документами: «Стандарти вступу у педагогічну діяльність», «Базові компетенції учителя дизайну і технології». Фахова підготовка майбутніх учителів дизайну і технології відповідає універсальній моделі становлення педагогів у цій країні.

3. На основі аналізу наукових джерел, нормативної та навчально-методичної документації середніх шкіл, провідних університетів Великої Британії охарактеризовано сучасну професіограму вчителя дизайну і технології, що містить такі компоненти: 1) систему знань; 2) професійно-предметні навички і вміння; 3) індивідуально-типологічні якості і характеристики педагога; 4) особистісні якості учителя. З'ясовано перелік вимог до вчителя предмету «Дизайн і технологія», а саме: професіоналізм, креативність, інформативність, адаптивність, дотримання культурологічного принципу у навчанні, обізнаність у широкому спектрі технічних інновацій, розуміння інтегративної ролі предмету та його зв'язку зі збереженням довкілля, дотримання правил безпечної праці.

4. Розроблено узагальнену модель фахової підготовки учителя дизайну і технології у ВНЗ Великої Британії на основі паралельної, послідовної та альтернативної моделей. Паралельна модель передбачена для учителів, що в майбутньому працюватимуть у початковій школі з дітьми 5 – 11 років; унаслідок навчання майбутні фахівці отримують диплом бакалавра освіти. Послідовна модель дає можливість отримати «Сертифікат післядипломної освіти» та статус кваліфікованого учителя, а також роботу в різних типах шкіл (коледжів) з учнями вікової категорії 11 – 17 років. Альтернативна модель реалізовується шляхом дистанційного навчання, а також під час навчання на різних курсах перекваліфікації педагогічних працівників.

5. На основі аналізу навчальних планів і програм кількох провідних університетів Великої Британії встановлено структуру зміст і форми організації навчального процесу для учителів дизайну і технології: вертикальна схема підготовки педагога, широкий спектр освітніх маршрутів, високий рівень кваліфікації вчителя, диференціація змісту освіти, предмети за вибором, рекомендовані навчальним закладом, а також вибір дисциплін за власними інтересами студента. Аналіз змісту навчальних планів британських ВНЗ, які здійснюють підготовку вчителів предмету «Дизайн і технологія», показав, що навчальні плани будуються за спіральним і модульним принципом; усереднений відсотковий розподіл годин за циклами навчання є таким: 50 % часу відводиться на спеціально-предметний, методичний і загальноосвітній блоки, 25 % – на психолого-педагогічний блок, 25 % – на педагогічну практику в школі. Акцент у підготовці майбутніх педагогів ставиться на підвищення їхнього професійно-педагогічного рівня, зростання відповідальності за результати власної педагогічної діяльності, наближення змісту підготовки вчителя до потреб сучасної школи. У фаховій підготовці вчителів дизайну і технології застосовуються такі технології навчання: кредитно-модульна, кредитна, дистанційна, тьюторська, комунікаційно-інформаційна, персоніфікована та взаємного навчання. Курс навчання в університетах спроектований так, що обов'язковим для вивчення є «ядро предметів» – дизайн та психолого-педагогічний блок, а також додаткові дисципліни спеціально-предметного циклу (електроніка, опір матеріалів, вироби з текстилю, технологія приготування їжі й ін.). Встановлено, що метод проектів є основним в організації навчально-пізнавальної і практичної діяльності майбутніх учителів предмета «Дизайн і технологія».

6. Наукові факти, отримані в результаті проведеного дослідження, можуть бути використані для ефективного вирішення проблем удосконалення системи професійно-педагогічної підготовки учителів технологій в Україні. Особливе значення для творчого використання мають: популяризація знань про дизайн серед учнів загальноосвітніх шкіл; зміна підходів щодо тлумачення змісту освіти; введення нових елементів у процес підготовки вітчизняного учителя технології; збільшення обсягу навчального матеріалу, реструктуризація навчальних предметів на основі інтеграції;

використання методу проектів на уроках технології як основного способу досягнення навчальної мети; збільшення тривалості педагогічної практики; пошук та вдосконалення різних форм проведення практик; виокремлення проектування та конструювання як основних інваріантних компонентів технологічних практикумів; використання активних методів навчання, зокрема індивідуального і групового проектування.

Проведений науковий пошук дав змогу виявити інші аспекти проблеми фахової підготовки майбутніх учителів технологій, які мають перспективи подальших студій. У процесі здійсненого дослідження й осмислення його результатів окреслено нові питання, вирішення яких вважаємо принципово важливими, зокрема: розробка методичних систем професійно-педагогічної підготовки цієї категорії педагогічних працівників; формування готовності вчителів технологій до використання інноваційних методів та активних форм організації навчального процесу; моніторинг якості фахової підготовки майбутніх учителів технологій; теорія і практика формування професійної компетентності вчителів технологій в інших державах світу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Стельмашук О. З. Система підготовки майбутнього вчителя у Великобританії: професіограма, кваліфікації, компетенції / О. З. Стельмашук // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – 2009. – № 163. – С. 126 – 131.

2. Стельмашук О. З. Становлення та зміст курсу «Дизайн і технології» у середній загальноосвітній школі Великої Британії / О. З. Стельмашук // Наукові записки Тернопільського педагогічного національного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2009. – № 2. – С. 182 – 186.

3. Стельмашук О. З. Порівняльний аналіз підготовки учителя дизайну і технології у великій Британії та учителя трудового навчання в Україні / О. З. Стельмашук // Вища освіта України. – 2010. – Т. II (20). – С. 311 – 318.

4. Стельмашук О. З. Нормативно-правові засади підготовки учителя дизайну і технології у Великобританії / О. З. Стельмашук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 6 (8). – С. 143 – 154.

5. Стельмашук О. З. Історико-соціальні передумови становлення шкільного курсу «Дизайн і технологія» у Великій Британії / О. З. Стельмашук // Молодь і ринок. – 2010. – № 6 (65). – С. 95 – 100.

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Стельмашук О. З. Становлення курсу «Дизайн і технології» у середній школі Великої Британії. / О. З. Стельмашук // Матеріали II

міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів» (15 – 16 жовтня 2009 р., Тернопіль). – Тернопіль, 2009. – С. 137 – 143.

7. Стельмашук О. З. Особливості підготовки учителів «технології» в країнах Європейського Союзу (на прикладі Великої Британії, Німеччини і Франції) / О. З. Стельмашук // Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Конференції «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (24 – 26 листопада 2011 р., Київ). – К., 2011. – С. 551 – 562.

8. Стельмашук О. З. Підготовка учителів технології в країнах Європейського союзу. / О. З. Стельмашук // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції «Актуальні проблеми педагогічної науки» (10 – 11 листопада 2011 р., Миколаїв). – Миколаїв, 2011. – С. 46 – 48.

9. Стельмашук О. З. Особливості підготовки учителів дизайну і технології для середньої школи Великої Британії / О. З. Стельмашук // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Досягнення вищих шкіл та сучасної науки» (15 – 17 жовтня 2012 р., Донецьк). – Донецьк, 2012. – С. 110 – 112.

АНОТАЦІЇ

Стельмашук О. З. Підготовка майбутніх учителів дизайну і технології у вищих навчальних закладах Великої Британії. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2012.

У дисертації досліджено процес підготовки учителя дисципліни «Дизайн і технології» у вищих навчальних закладах Великої Британії. Виявлено особливості структури, змісту та форм організації навчального процесу на факультетах дизайну і технології в британських університетах. На основі порівняльного аналізу з країнами Західної Європи розкрито переваги підготовки учителів дизайну і технології у ВНЗ Великої Британії. Здійснено ретроспективний аналіз етапів реформування системи підготовки учителів. Проаналізовано структурні моделі підготовки учителів курсу «Дизайн і технології» та розроблено узагальнену модель підготовки фахівця. Проведено порівняльно-педагогічний аналіз підготовки освітян у вищих навчальних закладах України та Великої Британії. Розроблено рекомендації щодо можливостей використання провідних ідей зарубіжного досвіду в реформуванні вищої педагогічної школи України.

Ключові слова: Велика Британія, дизайн, технологія, професіограма, модель, підготовка, освітня система, метод проектів, майбутні учителі.

Стельмашук А. З. Подготовка будущих учителей дизайна и технологии в высших учебных заведениях Великобритании. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки, молодёжи и спорта Украины, Тернополь, 2012.

Диссертация посвящена исследованию содержания, форм и методов подготовки учителей предмета «Дизайн и технологии» для средней общеобразовательной школы Великобритании. В процессе исследования проведён анализ развития предмета «Дизайн и технологии» в разных типах британских школ. Внимание акцентировано на системе преподавания дисциплины в школе, а именно на проектном методе обучения, который является базовым методом изучения дисциплины в школе.

В диссертации раскрыто становление британской системы подготовки учителей «Дизайна и технологии», дана её периодизация, в основе которой лежит принятие государственных нормативно-правовых документов, которые соответствовали внутренним потребностям страны и мировым тенденциям развития педагогического образования. Раскрыта профессиограмма учителя предмета «Дизайн и технология», основу которой составляют деятельность и личность педагога, перечень педагогических умений и навыков, интегративные и профессионально-личностные качества учителя. На основе учебных планов университетов Великобритании (Кембриджа, Ньюпорта, Хадерсфилда, Сандерленда, Голдсмиза, Гринвича, Эдинбурга, Бирмингема) исследовано современное состояние подготовки учителей дизайна и технологии в вузах страны (большое количество альтернативных образовательных путей, вертикальная схема подготовки педагога, дифференциация содержания образования, ядро предметов для обязательного обучения, а также цикл выборочных предметов, рекомендованных учебным заведением и по собственным интересам студента); технологий обучения (тьюторской, персонифицированной, дистанционной, коммуникационно-информационной, кредитно-модульной, взаимного обучения), методов обучения (метод проектов, групповые дискуссии, метод открытий, исследования, моделирование жизненных ситуаций, микрообучения).

Проведён сравнительный анализ подготовки учителя дизайна и технологии в высших учебных заведениях Великобритании и учителя технологии в Украине. Разработаны рекомендации о возможностях использования инновационных идей зарубежного опыта в реформировании национальной системы высшего педагогического образования.

Ключевые слова: Великобритания, дизайн, технология, профессиограмма, модель, подготовка, образовательная система, метод проектов, будущие учителя.

Stelmashchuk O. Z. Preparation of future design and technology teachers in the higher educational establishments of Great Britain. – Manuscript.

Scientific thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in the speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ministry of education and science, youth and sports of Ukraine, Ternopil, 2012.

Dissertation investigates the process of preparation of the design and technology teachers in the higher educational establishments of Great Britain. The peculiarities of structure, content and forms of the learning process on the departments of Design and Technology in British universities is studied in the scientific research. Comparative analysis of the European systems of education showed the advantages of the effective system of teachers' training in the universities of Great Britain. The thesis held the retrospective analysis of the reforming stages of the system of teachers' training. Three main structural models of preparation design and technology teachers' were analyzed and generalized in the dissertation. It was also done the comparative analysis of educational systems of preparation in Ukraine and Great Britain. The recommendations of how to use the ideas of British experience in order to reform the national higher educational system were enunciated in the scientific research.

Key words: Great Britain, design, technology, job description, model of teacher training, the educational system, project method, future teachers.

Підписано до друку 17.12.2012 р. Формат 60x84/16.
Друк RESO. Папір друк. Умовн. друк. арк. 0,9.
Замовлення №17. Наклад 120 прим.

Видрук оригінал-макету:
редакційно-видавничий відділ Тернопільського
національного університету імені Володимира Гнатюка